

IRINYI JÁNOS

200 évvel ezelőtt, 1817. május 18-án született Irinyi János vegyész, a zajtalan és robbanásmentes gyufa feltalálója.

Régi, református nemesi család gyermekeként született. Nagyváradon és Debrecenben folytatta tanulmányait, majd Bécs és Berlin városában is bővítette kémia tudását és kapcsolati hálóját. A nem robbanásszerűen gyulladó gyufa ötletét egyik professzora, Meissner Pál sikertelen kísérlete adta. Újítása annyiból állt, hogy a gyufa anyagához használt kálium-klorátot ólom-oxidra cserélte.

Akkoriban Magyarországon még nem volt szabadalmi törvény, így találmányát eladta Rómer István bécsi kereskedőnek, aki később jelentős összeget fizetett a bevételből a feltalálónak. Így Irinyinek lehetősége nyílt arra, hogy külföldi tanulmányútra menjen, melynek során a berlini egyetemre és a híres hoffenheimi gazdasági akadémiára is beiratkozott.

Munkássága természetesen nem csak a zajtalan gyufára korlátozódott. Első tudományos értekezésében kifejtette, hogy vannak olyan savak, melyek nem tartalmaznak oxigént, míg vannak olyan lúgok, melyekben az oxigén megtalálható. Ezzel a megállapításával szembe ment sok akkori tudományos elképzeléssel és felkeltette vele a német tudósok érdeklődését.

1839-ben tért vissza hazánkba, és sorra jelentek meg értekezései, többek között a szikso előállításával és szikes talajok javításával is foglalkozott. Gyűjtőgyárat alapított, de rosszakarói és bécsi vetélytársa hatására el kellett azt adnia.

1848-ban a márciusi ifjak vezetőihez tartozott, testvérével együtt részt vettek a pesti forradalom követeléseit összefoglaló 12 pont megfogalmazásában. A szabadságharc idején Kossuth Lajos kérésére a nagyváradi lőpor- és ágyúöntödében tevékenykedett. A világosi fegyverletétel után egy ideig börtönben volt, majd szabadulását követően gazdálkodással foglalkozott.

A mezőgazdasági gép- és vegytan területén is jelentős eredményeket ért el, új módszereket honosított meg a mezőgazdaságban.

1895. december 17-én hunyt el Vértesen. Vágyát, miszerint saját laboratóriumot rendezhet be, sosem sikerült megvalósítania.

Források:

<http://www.omikk.bme.hu/archivum/magyarok/htm/irinyirov.htm>

<http://www.feltalaloink.hu/tudosok/irinyijanos/html/irijanindex.htm>

<http://www.kfki.hu/~cheminfo/hun/mvm/irinyi/irinyi.html>

<http://www.szttnh.gov.hu/hu/magyar-feltalalok-es-talalmanyaik/irinyi-janos>

<http://tudosnaptar.kfki.hu/historia/egyen.php?nanev=irinyi>

